

”Skall arkivet lära någon något eller aktivera brukarens eget lärande?”

Idag finns oändliga möjligheter för arkiven att via webben göra sig synliga och bli tillgängliga för nya grupper av brukare. Men hur gör vi det på bästa sätt? Vid Arkivpedagogiskt Forums seminarium på Riksarkivet i Stockholm den 13 juni samlades ett 70-tal personer för att lyssna till nordiska erfarenheter kring att arbeta med digital förmedling. Arrangörer för seminariet var Skånes Arkivförbund i samarbete med Riksarkivet, Stockholms stadsarkiv och Arkivpedagogiskt Forum.

Charlotte S.H. Jensen, webbredaktör vid Nationalmuseet i Köpenhamn, inledde dagen med ett intressant föredrag kring webbpedagogik. Med utgångspunkt i det informella lärandet ställde hon frågan: Vad är det människor ska lära sig när de använder webben? Enligt Jensen handlar det om att få människor att tänka nytt och att de lär sig att handla därefter. Vill arkiven nå en bredare publik via webben måste de skapa lärandeum som människor har lust att vara delaktiga i och där de själva kan se nyttan av att vara där. Men hur ska arkiven lyckas med detta? Ett sätt, enligt Jensen, är att ta lärdom av de privata hemsidor som finns, men även att inspireras av de kommersiella aktörernas hemsidor, både rörande estetik och innehåll. Dessa sidor präglas, till skillnad från många av de offentliga, av färgrikedom, dynamik, aktualitet och personlighet. Så Jensens råd var följande: Var aktuell och utnyttja de intressen som redan finns hos brukarna. Ge användarna och brukarna ett ansikte och en röst!

Vidare poängterade Jensen betydelsen av de bilder och texter vi väljer att lägga ut på webben. Vilka föreställningar/bilder ger de av våra arkiv? Inte alltför sällan ser man bilder av arkivbyggnader både in- och utvändigt. Interiörerna är ofta magasin eller forskarsalar med en och annan forskare djupt försjunkna i dokument. Men var finns egentligen de bilder som väcker vår glädje, spänning och upptäckarlust inför arkiven! Enligt Jensen försöker vi avbilda arkivets fysiska rum på hemsidan, istället för att se webben som ett alldeles eget rum med helt andra förutsättningar. Här kan man skapa olika typer av lärandeum med varierande innehåll och utseende.

Jensen avslutade med att visa på några av de nya teknologiska möjligheter och sociala platser som webben erbjuder, som dessutom är gratis att använda; www.blog.se, www.youtube.com, www.myspace.com, www.wikiped.com och www.slideshare.net.

Efter det danska inlägget berättade Patricia Haeck och Gun Løwe vid Riksarkivet i Oslo om erfarenheter och resultat av arkivets nya nätbaserade skolplats www.kildenett.org. Det digitala läromedlet är en särskild satsning som gjorts gentemot skolorna med stöd av ABM-utvikling. Då inget liknande finns vid övriga nordiska riksarkiv har inspiration hämtats från ”The National Archives” och deras nätbaserade läromedel www.learningcurve.gov.uk. Via webben blir det möjligt för Riksarkivet i Oslo att nå ut till betydligt fler skolklasser än vad man gör genom traditionella skolvisningar. Med utgångspunkt i skolverkets läroplaner, lärarnas behov och elevernas intresse har de skapat ett studiematerial med källor från andra världskriget för elever i åldern 15-18 år. Huvudsyftet är att eleverna ska träna sig arbeta med och förhålla sig till olika typer av källor. För att göra materialet så intressant och relevant som möjligt har man valt att fokusera på andra världskriget eftersom denna epok utgör en väsentlig del av historieundervisningen, samtidigt är ämnet dramatiskt och väcker utan svårighet elevernas engagemang. Sidan är uppbyggd utifrån fyra teman: Kriget kommer till Norge, Kungens Nej, Vardagsliv under ockupationen och Judarna i Norge under kriget. Varje tema innehåller ett fåtal dokument med tillhörande arbetsuppgifter i varierande svårighetsgrad.

Viktiga erfarenheter av projektet har, enligt Haeck och Løwe, varit följande: att utgå från skolans behov och skapa något konkret och matnyttigt, att vara tydlig med sin målsättning, att använda elever som referenser, att ”less is more” d.v.s. att inte använda för många källor, att avsätta rikligt med tid för produktion och anlita viss professionell hjälp med layout samt att fundera noga över marknadsföring.

Från det nationella till det lokala exemplet. Olle Nilsson, arkivpedagog vid Värmlands arkiv, presenterade det pågående arbetet med CD-skivan ”Karlstad i förändring – en tidsresa” som vänder sig både till skolelever i årskurs 6-9 och en bredare allmänhet. Nilsson har utgått från fyra välbevarade kvarter i centrala Karlstad. Genom ett väl genomtänkt urval av arkivhandlingar såsom fotografier, filmer, texter, dokument, musik och annat ljud får brukaren ta del av byggnadernas, kvarterens och stadens historia. Med avstamp i det lokala lyfter Nilsson fram historiska händelser och epoker både lokalt, nationella och globalt. Att använda den lokala historien är, enligt Nilsson, ett utmärkt sätt för lärare att arbeta ämnesintegrerat inom de samhällsorienterande ämnena, men också att skapa engagemang hos eleverna!

En viktig del i arbetet har varit att skapa en bred förankring inom utbildningsförvaltning och

skola. CD-skivan finansieras bl.a. av lokala fastighetsägare, organisationer, banker, butiker och fonder. ”Karlstad i förändring” visar vilka otroliga möjligheter som finns att lyfta fram den lokala historien utifrån arkivens mångskiftande källor!

Ett annat digitalt läromedel med källorna i fokus är den internetbaserade Stockholmskällan (www.stockholmskallan.se) som ägs av Utbildningsförvaltningen i Stockholm i samarbete med stadsarkiv, stadsmuseum, stadsbiblioteket och Utrednings- och statistikkontoret i Stockholm. Projektet presenterades av Mats Hayen vid Stockholms stadsarkiv, som bl.a. talade om två arkivpedagogiska huvudspår. Det ena är, enligt Hayen, det ”pedagogiska exemplet” med fokus på en färdig produkt med ett begränsat urval källor såsom det norska ”Kildenet”. Det andra är den s.k. ”informationsbrunnen” som likt Stockholmskällan är process- och utvecklingsorienterad. Hayen beskrev Stockholmskällan som ”en löpande process av tillförsel av material där urvalet av källor sker i samspel mellan ABM och utbildningsinstitutionerna”. Skillnaderna i de olika tillvägagångssätten är intressanta att reflektera kring. Vilken betydelse har dessa båda spår för elevernas lärande? Stockholmskällan innehåller en variation av källor i form av litteratur, dokument, föremål och statistik. Källorna knyts samman genom gemensamma nämnare såsom tid, ämne och plats. Här finns många sökmöjligheter och ingångar till materialet, dessutom finns det möjlighet för eleverna att delta i frågesport, spela spel och lägga ut sina egna arbeten.

Dagens sista inlägg var webbredaktör Peo Andersson från Riksarkivet som presenterade Statens arkiv nya hemsida www.statensarkiv.se. Hemsidan uppfyller numera 24-timmars kravet och vänder sig även specifikt mot särskilda målgrupper såsom myndigheter, privat personer och skolan. Att Statens arkiv beslutat sig för att införa en skolsida är glädjande. Det återstår nu bara att se hur man väljer att utforma den. Kanske tar man fasta på Mats Hayens påstående om att det inte finns någon sammanhållen plats på nationell nivå som erbjuder pedagogiskt källmaterial anpassat till skolorna. Detta är någonting som vi måste bli mycket bättre på och här kanske Statens arkiv kan komma med ett viktigt bidrag.

Men ska vi skapa goda pedagogiska webbsidor, oavsett om det handlar om informellt eller formellt lärandet, om det görs enligt ”det pedagogiska exemplet” eller ”informationsbrunnen”, så måste vi, likt Charlotte S.H. Jensen, ställa oss frågan: Skall arkivet lära någon något eller aktivera brukarens eget lärande?

Karin Sjöberg, arkivpedagog vid Skånes Arkivförbund

karin.sjoberg@skanearkiv.se